

Exam. Code : 214904

Subject Code : 5249

M.A. Music (Vocal) 4th Semester

GURMAT SANGEET

Paper—XIII

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt **FIVE** questions in all. Question No. 1 is compulsory. All questions carry equal marks.

1. (a) Which is the first raga of Sri Guru Granth Sahib ?
- (b) How many types of Gauri is mentioned in Sri Guru Granth Sahib ?
- (c) Name any two Bhagat poets of Sri Guru Granth Sahib.
- (d) Name any one book on Gurmat Sangeet written by Prof. Tara Singh.
- (e) From whom did Bhai Mardana learn Rabab ?
- (f) Name any two institutions in which Gurmat Sangeet is being taught as a subject.
- (g) Who invented the instrument named Saranda ?
- (h) In the tradition of Gurmat Sangeet what is Tabla known as ?

- (i) Name any two Keertankars of Gurmat Sangeet.
  - (j) How many ragas does Nanak Bani have ?
  - (k) Which poetic meter has been used by Sri Guru Gobind Singh ji in Jaap Sahib ?
  - (l) Who was the first guru of Prof. Tara Singh ?
  - (m) Name any book written by Giani Gyan Singh Aibtabaad.
  - (n) Name any two ragas mentioned in Sarab Loh Granth.
  - (o) Mention any two folk singing styles of Gurmat Sangeet.
  - (p) How many Vaars are there in Sri Guru Granth Sahib ?
  - (q) Guru Nanak was accompanied by which musician ?
  - (r) Name any two raag-prakars mentioned in Sri Guru Granth Sahib.
  - (s) Mention any two classical singing styles of Gurmat Sangeet.
  - (t) Which instrument was played by Guru Gobind Singh while doing Kirtan ?
2. Describe the musical structure of Sri Guru Granth Sahib in brief.

3. Describe the signing styles of Gurmat Sangeet prescribed in Sri Guru Granth Sahib and also which are in practice as well.
4. Explain the significance of Bhagat Baani of Sri Guru Granth Sahib.
5. Highlight the contribution of Sri Guru Nanak Dev ji to music.
6. Discuss the contribution of Prof. Tara Singh towards establishing the principles of Gurmat Sangeet.
7. Explain the role of instruments of Gurmat Sangeet while classifying them.
8. Critically describe the role of various institutions towards the development of Gurmat Sangeet.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

1. (ੳ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਗ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
- (ਅ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੌਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ?
- (ੲ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਭਗਤ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (ਸ) ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

- (ਹ) ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੇ ਰਬਾਬ ਕਿਸ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ?
- (ਕ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- (ਖ) ਸਰੰਦ ਨਾਂ ਦੇ ਉਪਕਰਨ ਦਾ ਅਵਿਸ਼ਕਾਰ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ?
- (ਗ) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਤਬਲਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (ਘ) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (ਙ) ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਨੇ ਰਾਗ ਹਨ ?
- (ਚ) ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜੀ ਛੋਟੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
- (ਛ) ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸਨ ?
- (ਜ) ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਐਬਟਬਾਅਦ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (ਝ) ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (ਞ) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਲੋਕ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
- (ਟ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਵਾਰ ਹਨ ?
- (ਠ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਿਸ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ?
- (ਡ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਦੋ ਰਾਗ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (ਢ) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਲਾਸੀਕਲ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
- (ਤ) ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜਾ ਸਾਧਨ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

2. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
3. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲਿਆਂ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਵਿੱਚ ਹਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
4. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
5. ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।
6. ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
7. ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਸਮੀ ਮੇਂ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਜਿਏ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ।
ਸਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਂਕ ਹੈਂ।

1. (ਕ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਪਹਲਾ ਰਾਗ ਕੌਨਸਾ ਹੈ ?
- (ਖ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਗੌਰੀ ਕਾ ਤਲੇਖ ਕਿਆ ਗਯਾ ਹੈ ?
- (ਗ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਦੋ ਭਗਤ ਕਵਿਯੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਿਏ।
- (ਘ) ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਪਰ ਕਿਸੀ ਭੀ ਏਕ ਕਿਤਾਬ ਕਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਏ।

- (ड) भाई मर्दाना ने रबाब किससे सीखा ?
- (च) किन्हीं दो संस्थानों के नाम लिखिये जिसमें गुरमत संगीत एक विषय के रूप में पढ़ाया जाता है।
- (छ) सरंद नामक उपकरण का आविष्कार किसने किया ?
- (ज) गुरमत संगीत की परंपरा में तबला क्या है ?
- (झ) गुरमत संगीत के किन्हीं दो कीर्तनकारों के नाम लिखिये।
- (ञ) नानक बानी में कितने राग हैं ?
- (ट) जप साहिब में श्री गुरु गोबिंद सिंह जी द्वारा किन छोटी कविताओं का इस्तेमाल किया गया है ?
- (ठ) प्रो. तारा सिंह के पहले गुरु कौन थे ?
- (ड) ज्ञानी ज्ञान सिंह ऐबटबाद द्वारा लिखी किसी भी किताब का नाम लिखिये।
- (ढ) सरब लोह ग्रंथ में उल्लेखित किन्हीं दो रागों के नाम लिखिये।
- (ण) गुरमत संगीत की किन्हीं दो लोक गायन शैलियों का उल्लेख करें।
- (प) श्री गुरु ग्रंथ साहिब में कितने वार हैं ?
- (फ) गुरु नानक किस संगीतकार के साथ थे ?
- (ब) श्री गुरु ग्रंथ साहिब में उल्लेखित किन्हीं दो राग-प्रकारों के नाम लिखिये।
- (भ) गुरमत संगीत की किन्हीं दो शास्त्रीय गायन शैलियों का उल्लेख करें।
- (म) कीर्तन करते समय गुरु गोबिंद सिंह द्वारा कौनसा वाद्ययंत्र बजाया जाता है ?
2. संक्षेप में श्री गुरु ग्रंथ साहिब की संगीत संरचना का वर्णन करें।
3. श्री गुरु ग्रंथ साहिब में निर्धारित गुरमत संगीत की गायनशैली जो अब भी अभ्यास की जाती है का वर्णन कीजिये।

4. श्री गुरु ग्रंथ साहिब की भगत बानी के महत्व की व्याख्या करो।
5. संगीत के लिये श्री गुरु नानक देव जी के योगदान को उजागर करें।
6. गुरमत संगीत के सिद्धांतों की स्थापना के लिये प्रो. तारा सिंह के योगदान पर चर्चा करें।
7. गुरमत संगीत के वाद्यों को वर्गीकृत करते समय उनकी भूमिका की व्याख्या करें।
8. गुरमत संगीत के विकास की दिशा में विभिन्न संस्थाओं की भूमिका का आलोचनात्मक वर्णन कीजिये।

a2zpapers.com